

**HYRYNSALMEN KUNNAN VARHAISKASVATUKSEN
TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA
2023-2025**

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	4
2.2 Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun prosessi varhaiskasvatuksessa	4
2.1.1 Suunnittelu	4
2.1.2 Selvitys	4
2.1.3 Toimenpiteet	5
2.1.4 Arviointi	6
3 Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa.....	6
3.1 Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus	6
3.2 Etninen tausta, kansallisuus ja kieli.....	6
3.3 Henkiset ja fyysiset rajoitteet.....	7
3.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus leikissä ja oppimisympäristössä	7
3.5 Elämän katsomus, vakaumus ja mielipide	7
3.6 Kiusaamisen ehkäiseminen ja sovittelukeinot varhaiskasvatuksessa.....	8
3.7 Yhteistyö huoltajien kanssa ja lasten osallisuus.....	8
4 Lähteet	9

1 Johdanto

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen tarkoittaa Hyrynsalmen varhaiskasvatuksessa sitä, että lapsia kohdellaan tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi kaikissa tilanteissa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on varhaiskasvatuksen työväline, jolla ehkäistään eri syistä johtuvaa syrjintää.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Suunnitelmassa tavoitteeksi on määritelty lapsen mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta.

Tasa-arvolain päämääränä on estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Lain päämääränä on myös estää sukupuoli-identiteettiin perustuva tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä (Tasa-arvolaki 1-3 §). Lainsäädännön mukaan varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatuslaki) on tasa-arvon velvoite.

Yhdenvertaisuuslain päämääränä on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa (Yhdenvertaisuuslaki 1 §). Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen.

Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki ovat toisiaan täydentäviä lakeja. Molempia yhdistää syrjinnän kielto. Tasa-arvolaisissa syrjintäperusteena on sukupuoli. Yhdenvertaisuuslaki kattaa muut syrjinnän perusteet.

Hyrynsalmen varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuussuunnitelma tehdään yhdessä toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman kanssa.

Tämä suunnitelma toimii pohjana Hyrynsalmen varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyölle.

Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun velvoite astuu voimaan 1.6.2023. Tasa-arvosuunnitelman prosessin täytyy olla käynnissä 1.6.2023 alkaen. Yhdenvertaisuussuunnitelmalla on siirtymäaika, ja suunnitelman on oltava valmiina 1.6.2025.

2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa kaikille ihmisille samoja ihmisoikeuksia ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia. Yhdenvertaisuus ei merkitse sitä, että ”kaikki jaetaan aina tasan kaikille”, vaan kullakin lapsella on esimerkiksi oikeus saada tarvitsemansa tuki.

Käsitteellä tasa-arvo tarkoitetaan yleensä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Sukupuoli on moninainen asia. Se ei koske vain naisia ja miehiä, vaan myös muita sukupuoli-identiteettejä. Sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia.

Yhdenvertaisuussuunnitelmassa tarkkaillaan päiväkodin toimintaa kaikkien lasten yhdenvertaisuuden kannalta. Tasa-arvosuunnitelma keskittyy sukupuolten tasa-arvoiseen kohteluun sekä sukupuolivähemmistöjen huomioimiseen.

2.2 Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun prosessi varhaiskasvatuksessa

2.1.1 Suunnittelu

Hyrynsalmen varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa paneuduttiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun Opetushallituksen julkaiseman materiaalin avulla toukokuussa 2023. Tutustuimme muun muassa keskeisiin käsitteisiin ja lakeihin. Tavoitteena oli myös herätellä henkilöstöä tarkastelemaan arjen työssä esiin tulevia tasa-arvokysymyksiä. Suunnittelimme, että aloitamme syksyllä 2023 toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tekemisen selvittämällä, miten ne toteutuvat varhaiskasvatusryhmissä.

2.1.2 Selvitys

Yhdenvertaisuuslain mukaan tulee kiinnittää huomiota, miten toiminta vaikuttaa eri ihmisryhmiin, ja miten yhdenvertaisuus toteutuu omassa toiminnassa.

Yhdenvertaisuussuunnitelmassa on arvioitava, miten varhaiskasvatus vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa.

Tasa-arvolain mukaan huomiota tulee kiinnittää erityisesti vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Keskeistä on selvittää, miten yhdenvertaisuus toteutuu tällä hetkellä ja miten se voisi toteutua paremmin. Selvityksen tavoitteena on saada realistinen kuva siitä, millainen tilanne on ja erityisesti tunnistaa ongelmallisia osa-alueita tai ryhmiä, jotka ovat muita huonommassa asemassa. Tärkeää on, että kaikki ymmärtävät, mistä syrjinnässä ja yhdenvertaisuudessa on kyse ja millaisia normeja varhaiskasvatuksessa saatetaan ylläpitää tiedostamatta.

Tasa-arvosuunnittelussa selvitetään, millainen on tasa-arvoinen varhaiskasvatusyksikkö, mitkä asiat voivat estää sukupuolten tasa-arvon toteutumista ja mitkä asiat taas edistävät tasa-arvoa. Huomioidaan myös, millä toimintatavoilla lapsilla on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa toimintaan sekä miten häirintään puututaan ja sitä ennaltaehkäistään. Tasa-arvotilannetta arvioidessa voidaan keskustella ilmapiiristä, toiminnasta ja arvioinnista, häirinnästä tai syrjinnästä sekä pohtia toiveita ja kehittämideoita tasa-arvon edistämiseksi.

Henkilöstö voi käydä tasa-arvokeskusteluja pohtiessaan omaa suunnitelmaansa. Apuna voivat olla mm. seuraavat kysymykset:

1. Onko toimintamme tasa-arvoista? Kohdellaanko kaikkia lapsia tasa-arvoisesti?

- kohtelemmeko tyttöjä ja poikia samalla tavalla?
- kohtelevatko lapset toisiaan samalla tavalla?
- voivatko lapset tehdä niitä asioita, joista pitävät?
- odotammeko lapsen tekevän asioita vain sen takia, että hän on tyttö tai poika?
- vaikuttaako muiden mielipiteet valintoihimme?

2. Kokevatko lapset olonsa turvalliseksi?

- tulevatko lapset aamulla mielellään varhaiskasvatukseen?
- miten toimimme, jos lapsi ei tunne oloaan turvalliseksi?
- puutummeko kiusaamiseen riittävän hyvin?
- miten suhtaudumme tyttöjen ja poikien ystävytyteen?

3. Millainen on mielestäsi tasa-arvoinen varhaiskasvatusyksikkö?

- mikä meillä erityisesti edistää tasa-arvoa?
- onko sellaisia ongelmia, joihin voisit vaikuttaa omalla toiminnallasi?
- mitä muutoksia toivoisit?
- miten tiedotamme vanhempia tasa-arvo ja yhdenvertaisuusasioissa?

2.1.3 Toimenpiteet

Kehittämävaiheessa varhaiskasvatusryhmissä asetetaan kartoituksen ja nykytilan kuvauksen perusteella vähintään yksi tavoite tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle. Tavoitteiden saavuttamiseksi laaditaan konkreettiset toimenpiteet toimikausittain.

Yhdenvertaisuuslain mukaan edistämistoimenpiteiden on oltava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Lapsille ja heidän huoltajilleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä. Toimenpiteisiin tulee kirjata keinoja havaitun häirinnän poistamiseksi tai sen uusiutumisen estämiseksi.

2.1.4 Arviointi

Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Toimenpiteiden vaikuttavuutta suositellaan vuosittaista tarkastelua, enintään 3 vuodeksi kerrallaan. Arvioinnin perusteella määritellään toimenpiteet seuraaville toimikausille.

3 Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

3.1 Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus

Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa, että lapselle annetaan tilaa olla omanlaisensa tyttö, poika tai muilla tavoin itsensä määrittävä lapsi.

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan, että jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi omana itsenään, yksilöllisenä persoonana ja lapsen mielipiteitä kuunnellaan ja niitä arvostetaan. Varhaiskasvattaja ei rajoita lapsen mahdollisuuksia, vaan tarjoaa monenlaisia ihmisenä olemisen malleja ja antaa lapsen tehdä valintoja ilman sukupuolirooleihin liittyviä ennako-oletuksia. Lapselle luodaan mahdollisuus tasa-arvoiseen toimintaan.

Sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisun tavat tulevat kunnioittavasti, arvostavasti ja yhdenvertaisesti mahdollisiksi.

Kasvattajayhteisön on pohdittava omia asenteitaan ja niiden näkymistä omassa toiminnassaan. Yhteisössä tulee vallita myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Lasten kanssa keskustellaan avoimesti, ilman ennakkoluuloja.

Varhaiskasvattaja ei esimerkiksi jaa tarpeettomasti lapsia erillisiin tyttöjen ja poikien ryhmiin. Hän havainnoi lasten keskinäisiä valtarakenteita ja toimii niin, että jokainen lapsi pääsee osalliseksi. Hän huomioi ihmisten ja perheiden monimuotoisuuden esimerkiksi oppimateriaalivalinnoissa. Aikuisten tulee luottaa siihen, että sukupuoli-identiteetti nousee lapsesta itsestään.

3.2 Etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Hyrnsalmen varhaiskasvatuksessa kaikki ihmiset nähdään samanarvoisina etnisestä taustastaan, kansallisuudestaan tai kielestään riippumatta. Syrjinnän ennaltaehkäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota ja aikuiset toimivat tässä mallina. Syrjinnän tunnistaminen ja välitön puuttuminen nähdään tärkeänä ja erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten vaihtelevat taustat ja tarjotaan kokemuksia oman kielen ja kulttuurin tärkeydestä ja arvokkuudesta. Avoimella ja kunnioittavalla suhtautumisella perheisiin sekä kuuntelemalla lasten näkemyksiä ja mielipiteitä tuetaan lasten kulttuurisen identiteetin kehittymistä.

Keskustelevaa yhteistyötä huoltajien kanssa toteutetaan tarvittaessa käyttämällä tulkkipalveluja.

3.3 Henkiset ja fyysiset rajoitteet

Ketään ei syrjitä vamman tai terveydentilan perusteella. Lapsen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista huolimatta psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta tai vammasta.

Varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on, että lapsella on mahdollisuus osallistua kaikenlaiseen toimintaan. Varhaiskasvatuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä.

Rakennuksissa ja kulkureiteillä huomioidaan esteettömyys (portaot, ovet, wc-tilat, valaistus sekä hälyä ja kaikua vaimentavat materiaalit). Viestintää (verkkosivut, oppaat, esitteet, opetusmateriaalit, asiakirjat) kehitetään kaikkien saavutettavaan muotoon.

Lapsen huoltajan kanssa sovitaan, mitä lapsen sairaudesta tai vammasta voidaan kertoa varhaiskasvatuksessa muille lapsille ja heidän huoltajilleen.

3.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus leikissä ja oppimisympäristössä

Oppimisympäristöön kuuluu lasten kasvua ja oppimista tukevat tilat, välineet, tarvikkeet ja toimintatavat. Oppimisympäristö on niin fyysinen kuin psyykinen ja sosiaalinen.

Varhaiskasvattajien tulee tiedostaa oppimisympäristöjen vaikutus mm. lasten luovuuteen ja leikkien sisältöihin.

Lapselle luodaan mahdollisuus tasa-arvoiseen leikkiin ja toimintaan. Kaikki materiaalit, lelut, kirjat, pelit ym. ovat tarjolla tasapuolisesti kaikille lapsille. Lasten osallisuus oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan kuuntelemalla, havainnoimalla sekä toteuttamalla lasten ideoita ja näkemyksiä.

Varhaiskasvattajan tulee kiinnittää erityisesti huomiota esimerkiksi omaan tapaansa toimia. Lelujen uudelleen järjestely (sukupuolistereotyyppiset lelut rinnakkain) voi rikastaa leikkiä ja leikkikokoonpanoja. Varhaiskasvattajan tulee myös huomioida lasten väliset valtasuhteet ja huolehtia siitä, että jokainen lapsi tulee kuulluksi.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä lasten kanssa pyritään ottamaan huomioon arjen pienet hetket, tokaisut ja eleet, joihin voi sisältyä epätasa-arvoisia tai sukupuolittavia elementtejä. Kasvun ja oppimisen alkumetreillä vanhempien osallistaminen tasa-arvoa edistävään ja moninaisuutta kunnioittavaan kasvatukseen on erityisen tärkeää.

3.5 Elämän katsomus, vakaumus ja mielipide

Syrjintä vakaumuksen perusteella on laissa kielletty. Kiellettyä on myös oman syrjivän käytöksen perustelemisen vakaumuksella. Syrjintä vakaumuksen perusteella tarkoittaa ihmisen elämäkatsomuksellisten arvojen loukkaamista. Hyrynsalmen varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan ihmisten erilaisia elämäntapoja ja – arvoja. Ilmapiiri on erilaisia vakaumuksia kohtaan avoin ja erilaisiin vakaumuksiin suhtaudutaan yhdenvertaisesti. Koska epäkunnioittava suhtautuminen toisen vakaumukseen saattaa johtua tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista, pyritään järjestämään mahdollisuuksia tutustua erilaisiin arvomaailmoihin. Virallisessa tiedotuksessa ja henkilökunnan antamassa neuvonnassa kunnioitetaan erilaisia vakaumuksia ja erilaisia arvopohjia. Ruokailussa otetaan huomioon vakaumukset sekä erityisruokavaliot.

3.6 Kiusaamisen ehkäiseminen ja sovittelukeinot varhaiskasvatuksessa

Lasten väliset ristiriidat tulee aina selvittää. Kaikki lasten väliset riidat eivät kuitenkaan ole kiusaamista. Sekä riita- että kiusaamistilanteessa lapsi tarvitsee aikuisen ohjausta ja tukea. Riidat ja niiden selvittelyt kuuluvat lasten normaaliin kehitykseen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen, yhteiselämän harjoitteluun. Aikuisen täytyy osata sekä havainnoida että tunnistaa kiusaamisilmiö, jotta voi siihen puuttua. Haasteena voi olla riidan ja kiusaamisen sisällöllinen erottaminen toisistaan. Varhaiskasvatustyössä tulee käydä keskustelu, jossa yhteisesti avataan ko. käsitteet. Yhteisön kaikkien kasvattajien (niin työntekijät kuin myös huoltajat) yhteinen näkemys edesauttaa myös lapsia löytämään erot riidalle ja kiusaamiselle.

3.7 Yhteistyö huoltajien kanssa ja lasten osallisuus

Kasvattajan tehtävänä on toiminnallaan taata, että jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osallinen. Lasta ei saa syrjiä esimerkiksi kulttuuri- tai perhetaustan, uskonnon, vamman tai terveydentilan perusteella. Lapsen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa kiinnitetään huomiota tasa-arvo ja yhdenvertaisuus näkökulmiin.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan tasapuolisesti yhteistyö- ja osallistumismahdollisuuksia kaikille huoltajille. Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja avoin vuorovaikutus. Perheille annetaan mahdollisuus kertoa heille tärkeistä asioista ilman ennakko-oletuksia. Yhteisön ja perheiden huomioimisella on positiivinen vaikutus lasten hyvinvointiin ja osallisuuden kehittymiseen.

4 Lähteet

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 1 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 1 §

Hyrnsalmen varhaiskasvatussuunnitelma

Hyrnsalmen Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Nivalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

<https://www.Tasa-arvoinen.varhaiskasvatus.fi>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986
Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325

1 LOHJEISTUS MALLILOMAKKEESEEN

1. Milloin ja miten selvitystä on tehty? Mitä asioita selvityksessä nousi esiin?

Tämä on suunnitelman ensimmäinen vaihe, jossa selvitetään toimipaikan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne. Selvitykseen on hyvä varata reilusti aikaa. Käyttäkää hyväksenne erilaisia havainnointimenetelmiä kuten videointia, lomakkeita, sosiogrammia sekä lapsia osallistavia menetelmiä.

Selvitystä on hyvä tehdä toimipaikan jokaisessa ryhmässä ja osallistaa siihen mukaan koko henkilöstö.

Kehitettävä teema	Tavoite	2. Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu, vastuuhenkilö, milloin arvioidaan	3. Arvioinnin tulokset
Kehitettävät teemat valitaan toimipaikassa tehdyn selvityksen perusteella. Mitä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä hetkiä arjesta löydettiin, jotka kaipaavat kehittämistä?	Määritellä tavoite: Minkälaista arkea tavoitellaan?	Nimetkää konkreettisia toimenpiteitä, joilla lähdette tavoitetta kohti ja joita on helppo toteuttaa päivittäisessä toiminnassa arvioida lopuksi	Suunnitelkaa aikataulu kehittämiss-toimenpiteille: Miten kauan toteutatte toimenpiteitä? Kuka niiden toteuttamisesta on vastuussa? Milloin arvioitte toimenpiteitä?	Missä onnistuitte? Mikä tuntui vaikealta? Pitääkö vielä jatkaa työtä samojen aiheiden parissa? Juurtuiko joku toimenpide osaksi arkea? Käyttäkää arvioinnissa hyväksi havainnointia. Miten lasten osallisuus voi toteutua havainnoinnissa?
Valitkaa muutama kehittämiskohde, joihin keskitytte nyt. Muistakaa huomioida sekä tasa-arvo että yhdenvertaisuusnäkökulma			Seurataanko toimenpiteiden toimivuutta jollain tavalla kehittämisen aikana?	

HYRYNSALMEN VARHAISKASVATUS

